

Etiikka - julkisen toiminnan kadotettu?

Tänä vuonna Lissabonissa pidetyssä vuosittaisessa European Group of Public Administration-konferenssissa oli ensimmäistä kertaa oma työryhmänsä eettisille kysymyksille. Tämä kertoo konkreettisesti eettisten kysymysten pohdintojen paluusta julkisen hallinnon tutkimuskeskusteluun. Eikä kysymys ole "perinteisestä" eettisten teemojen, kuten korruption analyyseistä kolmannen maailman valtioissa. Nyt pohditaan muun muassa, mitä etiikalle on tapahtunut viime vuosikymmenten hallinnon muutosten keskellä. Onko se kadonnut kadotettu vai löydettävissä uudelleen?

Etiikka-keskustelun paluuta voidaan mielestäni tervehtiä lähes hurraahuudoin. Etiikka on monasti unohtunut pelkästään taloudellisiin ja rationaalisiin tavoitteisiin tähtäävissä hallinnon uudistuksissa. Voidaan jopa pohtia - Tässä lehdessä Markku Temmeksen kirjoituksen teemaan viitaten - kysymystä siitä, onko julkisen sektorin uudistusten keskeisin epäonnistuminen ollutkin kadotettu etiikka.

Kansalaisyhteiskunnan kannalta etiikan miettiminen ei ole lainkaan tarpeetonta. Vaikka kansainväliset vertailut osoittavat Suomessa hallinnon eettisten ongelmien olevan vähäisiä, eivät kansalaiset luota virkamiesten etiikkaan.

Nähdäkseni julkisella sektorilla on etiikkaan liittyvä yhteiskunnallinen tehtävä. Tämä on usein unohtunut pohdittaessa julkisia palveluita ja niiden yksityistämismahdollisuuksia. Ikään kuin sisäänrakennettuna oletuksena on ollut, että etiikka ei horju, vaikka palvelut tuotettaisiinkin yksityisten organisaatioiden toimesta. Asia kaipaisi tutkimusta todellisen tilanteen selvittämiseksi. Jotakin kertovat kuitenkin esimerkiksi alueellisesta yhteistyöstä saadut kokemukset eri sektoreiden organisaatioiden tavoitteista. Julkisen sektorin toimijoita kiinnostaa usein erityisesti se, miten yhteisistä hankkeista saataisiin hyötyä alueellisen hyvinvoinnin edistämiseen. Liiketoimintayritysten ensisijainen tavoite - ymmärrettävää kyllä - on taloudellisen voiton tavoittelu. Yhteiskunnassa etiikka on siis ennen kaikkea julkisen sektorin toiminnan vastuulla.

Etiikkaa tarvitaan myös organisaatioissa ja niiden välisessä toiminnassa. Tänä päivänä toimintatapa on yhä enemmän vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa korostava. Rakenteellinen valta suhteessa ihmisiin on työelämässä vähentynyt. Yhteistoiminnassa, vaikkapa verkostoissa, on toimijoiden voitava luottaa toisiinsa, ja toistensa etiikkaan. Kunkin osallistujan tulee tehdä osansa ja yhteiset hyödyt on kyettävä jakamaan oikeudenmukaisesti.

Omalta osaltani näen etiikkakeskustelun paluuna julkisen sektorin ytimeen. Julkinen toiminta on arvoperustaista toimintaa, jossa jopa etiikallakin on sijansa. Uskon ihmisten haluavan tehdä työtä eettisesti korkeatasoisissa työpaikoissa. Arvot ja etiikka voivat olla henkilöstöpoliittisesti keskeinen julkisen sektorin kilpailukyvyyn lähde. Julkisen sektorin työskentelyn taitovaatimukset ja ainutlaatuisuus voisi perustua korkeaan etiikkaan. Tätä ennen meidän olisi kuitenkin ratkaistava kysymys, mitä julkisen sektorin etiikka, kadotettu ja kaivattu, oikeasti on.

Jari Stenvall